

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційне дослідження
ЛЮ КЕСІНЬ
«ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ КЕРІВНИЦТВА ДИТЯЧИМ ТВОРЧИМ
КОЛЕКТИВОМ»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта
(музичне мистецтво)

Актуальність теми виконаної дисертації, її зв'язок із науковими планами, програмами, темами. Актуальність проблеми керівництва будь-яким колективом завжди є високою, оскільки визначає способи і термін досягнення результатів. Проте керівництво – це передусім індивідуальність керівника і вміння бути доцільно гнучким у комунікації із колективом. Від гнучкості обрання стилю керівництва залежить успішна діяльність колективу. Стосовно дитячих колективів, тим паче творчих мистецьких, де мають бути відсутні шаблони творчості, а кожен суб'єкт володіє унікальними здібностями й потребує уваги та підтримки, проблема є ще більш актуальною. Тому вибір теми дослідження безперечно своєчасний.

Дисертація спрямовувалась на усунення очевидних суперечностей освітнього процесу, які авторка визначила як пріоритетні і чітко сформулювала, а далі послідовно розв'язувала, перед тим конкретизуючи завдання.

Дисертаційне дослідження Лю Кесінь увійшло до плану дослідно-експериментальної роботи кафедри інструментального виконавства та оркестрового диригування Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та складає частину наукового напрямку «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти».

Тему дисертації затверджено Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 4 від 24 жовтня 2024 року).

Найбільш істотні наукові результати дослідження. Вагомим результатом роботи Лю Кесінь є дослідження проблеми вибору індивідуального стилю керівництва дитячим творчим колективом педагогом-музикантом, готовність до

якого формується ще на етапі навчання в університеті. При цьому авторці дослідження вдалося логічно поєднати положення з психології управління (власне поняття стиль керівництва) та специфіку конкретної сфери професійної реалізації – мистецька творчість і мистецька (музична) педагогіка, що дало можливість сформулювати принципові підходи до підготовки таких фахівців і визначити конкретні методичні поради для досягнення результату, які можуть оптимально уточнити й доповнити зміст низки фахових дисциплін і практикумів.

Власне феномен «індивідуального стилю керівництва творчим колективом» і розглядався у двох аспектах – психолого-педагогічному та естетико-мистецтвознавчому, які авторці вдалося поєднати для визначення змістової структури досліджуваного феномену аби це стало точкою відліку для розроблення практичних методичних аспектів.

Так, із психолого-педагогічного погляду доведено, що індивідуальний стиль керівництва творчим колективом є набутим особистісним феноменом педагога; причому акцентується його ієрархічність, де фундаментом є здатність керівника забезпечувати суб'єктність кожного учасника колективу у прагненні спільного творчого успіху. А далі дослідниця розкриває сутність такої здатності як основи оптимального стилю керівництва, а саме особистісна гнучкість, мобільність реагування на різноманітні творчі і поза-творчі ситуації в колективі; уміння доцільного вибору способів комунікації з усіма суб'єктами-вихованцями. Цікаво, що з естетико-мистецтвознавчого погляду індивідуальний стиль керівництва творчим розглянуто крізь призму ансамблевості, причому як багатогранної художньої якості, поза якою не досягається творчий виконавський успіх будь-якого колективу, з одного боку. А з іншого боку – як «ансамблевості» творчих взаємин у колективі як цілісному мистецькому організмі, що значною мірою сприяє ансамблевості в першому тлумаченні. Відтак, Лю Кесінь показує органічність злиття психолого-педагогічних і суто мистецьких виконавських аспектів.

Таке тлумачення ключового поняття і стало основою для обґрунтування методичних засад формування феномену, що системно простежувалося

дисертанткою, детермінувало принципову наукову новизну і є найбільш істотним результатом дослідження .

Структура та зміст дисертації. У вступі чітко обґрунтовано актуальність теми дослідження; грамотно сформульовано науковий апарат; логічно вибудовані завдання дослідження; подано теоретико-методологічну основу; визначено групи методів дослідження; коректно розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; надано інформацію щодо впровадження та апробації результатів дослідження, їх висвітлення у публікаціях.

У трьох розділах дисертації послідовно відображено розв'язання завдань, спрямованих на досягнення окресленої мети. Висновки лаконічні і змістовні, кореспондують із логікою завдань.

Так, у *першому розділі* («Теоретичні основи формування у майбутнього вчителя музики індивідуального стилю керівництва творчим дитячим колективом») авторкою проаналізовано ключовий феномен, як зазналося, – у двох вимірах (психолого-педагогічному і естетико-мистецтвознавчому). Визначення ключовому досліджуваному феномену дисертантка як раз і дає на перетині цих вимірів.

Привертає увагу підрозділ 1.2, у якому дитячий мистецький колектив одразу ж розглянуто в плані його суб'єктності і детермінованості міри суб'єктності стилем керівництва колективом, обраного його керівником.

Логічним є і підрозділ 1.3, де проаналізовано реальний стан освітнього процесу в ЗВО щодо наявності методичного підґрунтя для усвідомлення майбутнім педагогом-музикантом такої можливої проблеми, та векторів до формування готовності у майбутнього вчителя музики до вибору стилю.

У *другому розділі* («Методичні засади формування у майбутнього вчителя музики індивідуального стилю керівництва творчим дитячим колективом») розглянуто комплекс педагогічних підходів, принципів та педагогічних умов, а також обґрунтовано методику формування в майбутнього вчителя музики індивідуального стилю керівництва дитячим творчим колективом.

Розроблена методика є доволі сильною стороною дисертації. Вона детально розкрита відповідно до змістової структури феномену, на формування

якого авторкою доцентрово спрямовані всі методичні засоби, причому диференційовано за спрогнозованим впливом на кожен його компонент, що дає можливість чіткого моніторингу.

У *третьому розділі* («Експериментальна апробація методичних засад формування у майбутніх учителів музики індивідуального стилю керівництва дитячим творчим колективом») обґрунтовано діагностувальну процедуру, в якій виокремлено відповідності критеріїв та показників – змісту компонентів досліджуваного феномену; до кожного необхідного замірювання подано оптимальний набір діагностувального інструментарію. Достатньо детально описаний перебіг і констатувального, і формувального етапів експерименту з наведенням прикладів мистецького матеріалу, який опрацьовано респондентами, та із реагуванням власне респондентів на участь в експерименті.

Цікавим моментом дослідження є участь в експерименті студентів, які апріорі не схильні пов'язувати себе в професії з дитячим творчим колективом, а отже не вмотивовані до цього. Заслуговує на увагу повага, висловлена дисертанткою до таких респондентів, які насправді є творчими, обдарованими, але вже обрали інший професійний шлях. Тому низький рівень як характеристика їхньої сформованості індивідуального стилю керівництва не є характеристикою їхньої фаховості в цілому.

Ступінь обґрунтованості результатів дослідження, їхня вірогідність і новизна. Викладені теоретичні вихідні положення дослідження, а також результати і висновки, яких дійшла авторка дисертації, цілком обґрунтовані, оскільки спираються на значний обсяг джерельної бази (208 позицій, з яких 18 – англійською і китайською мовами), що охоплює різні аспекти проблеми (управлінський, мистецтвознавчий, мистецько-педагогічний, музично-психологічний) і охоплює джерела європейських, зокрема українських, американських, китайських авторів. Опрацювання джерельної бази продемонструвало мобільність дисертантки в узагальненні джерел, її наукову інтуїцію, логічність мислення в побудові гіпотез дослідження, а також в інтерпретації результатів.

Достовірність практичних результатів забезпечується чіткою конкретизацією експериментальної бази дослідження – ЗВО різного типу (педагогічний університет, гуманітарний університет, класичний університет) і виявленням спільного і відмінного в способах досягнення освітніх результатів, проте із визначенням спільних тенденцій, що і дало підстави для обґрунтованого висновку про достовірність результатів.

Вірогідність одержаних експериментальних даних перевірено за допомогою відповідних статистичних інструментів і коректно описано в якісному плані.

Усе це дало підстави дисертантці коректно окреслити **наукову новизну** свого дослідження, з чим слід погодитися. Зокрема привертають увагу такі позиції, як визначення змістово-компонентної структури сформованості в майбутнього вчителя музики феномену індивідуального стилю керівництва дитячим творчим колективом, а саме опис компонентів, кожен із яких містить психолого-педагогічний та естетико-мистецтвознавчий виміри, про що вже йшлося вище; відповідно змістовно обґрунтовано комплекс педагогічних умов (стрижнева і такі, що забезпечують стрижневу); методика, яка складається з методичних блоків, структурування яких унаочнює механізм дії обраних дисертанткою методів і форм впливу на кожен компонент змісту досліджуваного феномену і робить його готовим до практичного впровадження в ЗВО; відповідно готовими до використання є і критерії з відповідними показниками, які супроводжено дисертанткою доцільними методами замірювання.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

Саме зазначені результати є насамперед вагомими для теорії і практики фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і ширше – педагогів інших мистецьких спеціальностей, зокрема в галузі хореографії, театрального навчання учнівства. Вони можуть використовуватися як безпосередньо в освітньому процесі (в різних розділах фахової підготовки на лекційних та семінарських заняттях, під час участі у студентських виконавських колективах, під час педагогічної практики), так і в науково-дослідній діяльності.

Позитивна динаміка сформованості досліджуваної якості завдяки упровадженню методичних засад в освітній процес трьох ЗВО (спираюся на інформацію з відповідних документів) підтверджує теоретичну і практичну цінність результатів дослідження Лю Кесінь.

Зауваження і дискусійні питання щодо змісту дисертації.

1. У другому розділі дисертації (2.1) йдеться про низку педагогічних підходів, на які авторка спиралася в розробленні методики формування досліджуваного феномену: діалогічний, середовищний, суб'єктний, діяльнісний, мистецько-інтегрований. Бажано було би уточнити, чи є в цьому переліку певний основний підхід або на який саме підхід оптимально спиратися на різних етапах впровадження методики.

2. Бажано було б чіткіше пояснити, як упроваджувалися логічно обгрунтовані авторкою педагогічні умови: поетапно чи комплексно на кожному етапі формувального експерименту.

3. В описі формувального етапу експерименту (впровадження розробленої методики) варто було б більш чітко окреслити, як вирішення досліджуваної проблеми враховувалося у змісті дисциплін навчального плану експериментальних ЗВО.

4. Зрозуміло, що дисертантка навчалася в українському виші і виконувала дослідження на експериментальній базі ЗВО України. Утім більшої вагомості висновкам додали би експериментальні дані, здобуті під час експерименту в закладах Китаю.

Однак, висловлені зауваження не зменшують теоретичного і практичного значення результатів дослідження Лю Кесінь, яке відзначене актуальністю, науковою новизною, самостійністю, завершеністю та оригінальністю концепції.

Загальні висновки. Дисертація «Формування в майбутніх учителів музики індивідуального стилю керівництва дитячим творчим колективом» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і «Порядку присудження

наукового ступеня та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо написання робіт такого типу, а її авторка **Людмила Кесінь** заслуговує на присудження ступеня вищої освіти доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Опонент

доктор педагогічних наук, професор
завідувач відділу мистецької освіти
Інституту педагогіки НАПН України

Особистий підпис
Оксана КОМАРОВСЬКА

Відділом кадрів
Інституту педагогіки НАПН України

Комаровська
Оксана
Відділ кадрів

Оксана КОМАРОВСЬКА